

KINH NGHIỆM GIÁO DỤC PHÁP LUẬT CHO HỌC SINH CỦA MỘT SỐ NƯỚC PHÁT TRIỂN TRÊN THẾ GIỚI HIỆN NAY

NGUYỄN XUÂN TẾ (*)

NGUYỄN THỊ LUYỆN (**)

TÓM TẮT

Giáo dục pháp luật ở trường phổ thông nhằm trang bị kiến thức pháp luật cho học sinh, từ đó hình thành ý thức sống và làm việc theo pháp luật của công dân. Các nước phát triển trên thế giới như Vương quốc Anh, Cộng hòa Pháp, Nhật Bản rất chú trọng giáo dục pháp luật cho học sinh. Vì vậy, việc tiếp thu kinh nghiệm giáo dục pháp luật cho học sinh từ các nước trên thế giới là cần thiết đối với nước ta, góp phần nâng cao hiệu quả giáo dục và đáp ứng mục tiêu xây dựng xã hội văn minh trên cơ sở nhà nước pháp quyền.

Từ khóa: pháp luật, học sinh phổ thông, giáo dục các nước.

ABSTRACT

Legal education in secondary schools aims at equipping students with legal, thus forming law-abiding attitudes in citizens. Therefore, developed countries, such as the U.K, France or Japan, have paid special attention to legal education for students for the purpose of social civilization based on the rule of law. Those developed countries' specific experiences from legal education to students should be learnt in order to change Vietnam's education.

Keywords: law, secondary students, education of other countries.

1. TÌNH HÌNH GIÁO DỤC PHÁP LUẬT TRONG TRƯỜNG PHỔ THÔNG CỦA NƯỚC TA HIỆN NAY

Theo chương trình giáo dục phổ thông của Việt Nam, Pháp luật cùng với các môn triết học, kinh tế, chính trị, đạo đức là những môn học tích hợp trong bộ môn Giáo dục công dân. Pháp luật được áp dụng giảng dạy cho các khối lớp bậc trung học cơ sở và lớp 12 của bậc trung học phổ thông.

Qua chương trình pháp luật ở 2 bậc học này, cho thấy: đối với trung học cơ sở, học sinh bước đầu tiếp cận các quyền và nghĩa vụ cơ bản theo góc độ định nghĩa một số quyền và khái niệm pháp luật, nhà nước và pháp luật nước Cộng hòa Xã hội chủ nghĩa Việt Nam - cách tiếp cận nội dung pháp luật đi từ "tình huống", đến "khái niệm"; đối với trung học phổ thông, học sinh tiếp cận pháp luật theo góc độ khoa học pháp lý về khái niệm, đặc điểm, tính chất, vai trò, nội dung của pháp luật (một số quyền và nghĩa vụ cơ

(*) Phó Giáo sư, Tiến sĩ. Hiệu trưởng Trường Cán bộ quản lý giáo dục Thành phố Hồ Chí Minh.

(**) Thạc sĩ, Thư ký tòa soạn Tạp chí Khoa học QLGD - Trường Cán bộ quản lý giáo dục Thành phố Hồ Chí Minh.

bản) - cách tiếp cận nội dung pháp luật đi từ “khái niệm” đến “tình huống”. Để đạt được mục tiêu môn học, giáo viên áp dụng các phương pháp giảng dạy khác nhau, chủ yếu thiên về tổ chức dạy học trên lớp, với các phương pháp truyền thống như thuyết trình, nêu vấn đề, phát vấn... và đánh giá thông qua kiểm tra, thi cử về lý thuyết (miệng; viết: tự luận, trắc nghiệm). Phương pháp giảng dạy chủ yếu trang bị cho học sinh về kiến thức lý luận và kết quả học tập của học sinh cũng phản ánh chủ yếu thông qua điểm số. Từ đó, kết quả giáo dục không phải là thực tiễn vận dụng pháp luật của học sinh, mà là kết quả về điểm số của các em. Cụ thể, theo báo cáo tổng kết năm học 2014 - 2015 của

các sở giáo dục - đào tạo, tỷ lệ học sinh lớp 12 có kết quả học tập pháp luật (thông qua điểm bộ môn Giáo dục công dân) đạt trên 90% khá giỏi (Sở Giáo dục - Đào tạo, 2015). Tuy nhiên, kết quả này mới chỉ thuần túy dựa trên sự đánh giá về điểm số, chưa phản ánh được hết tính hiệu quả (sự hiểu biết pháp luật và sự vận dụng pháp luật của học sinh) của giáo dục pháp luật. Phân tích hiệu quả giáo dục pháp luật cho học sinh, chúng tôi tiến hành khảo sát học sinh trung học cơ sở và trung học phổ thông tại Thành phố Hồ Chí Minh bằng hệ thống câu hỏi mở (nội dung 1, 2, 3, 5) và câu hỏi đóng (nội dung 4) cho thấy kết quả (**Bảng 1**) như sau:

Nội dung khảo sát		THCS (50 học sinh)		THPT (50 học sinh)		Tổng cộng 100 học sinh được hỏi (Tỉ lệ %)
		Số phiếu	Tỉ lệ %	Số phiếu	Tỉ lệ %	
1. Pháp Luật có cần thiết trong cuộc sống hiện nay không?	Có	38	76%	47	94%	85%
	Không	4	8%	1	2%	5%
2. Học sinh hứng thú học tập các bài học pháp luật	Có	24	48%	20	40%	44%
	Không	28	56%	24	48%	52%
3. Nguyên nhân học sinh không thích môn pháp luật	Môn học ghi chép nhiều	35	70%	46	92%	81%
	Môn học khó nhớ	42	84%	47	94%	87%
	Môn học khó thuộc, khó hiểu	25	50%	13	26%	38%
	Giáo viên chủ yếu thuyết giảng	32	64%	39	78%	71%
	Giáo viên tổ chức cho học sinh thảo luận trên lớp hay hoạt động ngoại khóa là chủ yếu	9	18%	4	8%	13%
4. Học sinh có biết	Có	3	6%	9	18%	12%

vận dụng kiến thức pháp luật giải quyết một số tình huống trong quan hệ bạn bè, gia đình và địa phương không?	Không	42	84%	27	54%	69%
	Biết xử lý một số tình huống đơn giản	5	10%	10	20%	15%
5. Các lý do khác		4	8%	7	14%	11%

Bảng 1: Tổng hợp khảo sát về học tập pháp luật trong trường phổ thông - Nguồn tác giả thực hiện (2015)

Qua kết quả khảo sát cho thấy, trên ½ số học sinh được hỏi, trả lời: pháp luật là môn học khô khan, nặng về lý thuyết, học sinh ít quan tâm (trong đó có lý do môn này không phải thi tốt nghiệp và đại học, giáo viên dạy không thu hút), dễ quên nội dung bài học sau khi làm bài kiểm tra xong, và đặc biệt hầu hết các em chưa biết vận dụng kiến thức vào giải quyết các tình huống trong cuộc sống.

Điều này cho thấy, nếu chỉ căn cứ vào điểm số, tỷ lệ học sinh đạt khá, giỏi cao thì chưa phản ánh đúng thực chất hiệu quả giáo dục của môn học. Thực chất hiệu quả giáo dục pháp luật là *qua chương trình học tập, học sinh có kiến thức pháp luật, biết vận dụng để sống và làm việc theo pháp luật.*

Để thực hiện được mục tiêu này, bên cạnh việc tập trung đổi mới nội dung giảng dạy phù hợp mục tiêu giáo dục và mục tiêu xã hội đặt ra thì việc tiếp thu kinh nghiệm về cách thức tổ chức, phương pháp và kỹ thuật dạy học pháp luật từ một số quốc gia có nền giáo dục phát triển và trình độ văn minh xã hội cao là cần thiết.

2. CHƯƠNG TRÌNH GIÁO DỤC PHÁP LUẬT CỦA MỘT SỐ NƯỚC TRÊN THẾ GIỚI

2.1. Cộng hòa Pháp

+ *Mục tiêu.* Giáo dục công dân, pháp lý, xã hội là một bộ phận được thiết lập trong chương trình giáo dục dành cho tất cả các học sinh trung học phổ thông Pháp, đóng vai

trò trong việc đào tạo nhân cách công dân (việc giáo dục nhân cách công dân bắt đầu ngay từ bậc tiểu học và chuyên sâu hơn tại bậc trung học cơ sở và học sinh trung học phổ thông tiếp tục tìm hiểu các giá trị và các quy định của nước Cộng hòa). Qua đó học sinh được giáo dục trở thành những công dân tự do, tự lập, sống và làm việc trong một nền dân chủ mà họ làm chủ.

+ *Nội dung.* Chương trình giáo dục pháp luật phổ thông chủ yếu tập trung phân tích, làm rõ các khái niệm về hình thành nhân cách công dân tạo nên tổng thể của chương trình trong 3 năm, trong đó thực hiện chủ yếu cho học sinh lớp 10 và học sinh lớp 11. Cụ thể:

Khối lớp 10 - Nhà nước và pháp luật

Chương trình giúp học sinh tự đặt câu hỏi trực tiếp thông qua việc nghiên cứu cụ thể, câu hỏi về các nhóm quy tắc tổ chức cuộc sống của tất cả mọi người trong một xã hội dân chủ, các quyền và nghĩa vụ công dân nước Pháp và những người nước ngoài trên lãnh thổ quốc gia được giới thiệu dưới nhiều hình thức khác nhau của Bộ luật (Pháp luật Hình sự, Luật Hành chính, Luật Lao động) cũng như vai trò của luật và công lý.

Khối lớp 11 - Thiết chế, chính trị và xã hội, quốc gia, quốc phòng

Các thiết chế chính trị và hoạt động của nhà nước Cộng hòa, vai trò và bản chất của các đảng chính trị, công đoàn, hiệp hội khác nhau, cách thức bỏ phiếu và hệ thống bầu cử, ý kiến công dân. Thông qua đó, học sinh hiểu được quy định về: bầu cử, vai trò của

trưng cầu dân ý, khiếu nại, biểu tình, sự thành lập các mạng xã hội,... giúp học sinh hiểu rõ nhiệm vụ và cách thức bảo vệ quốc gia.

+ *Phương pháp tiến hành.* Để thực hiện mục tiêu và nội dung bài học, giáo viên áp dụng các phương pháp và kỹ thuật dạy học khác nhau trong tổ chức dạy học. Cụ thể như:

- Tổ chức các buổi tiếp xúc với những nhà chuyên môn (người trong cuộc).
- Giáo viên hoàn toàn chủ động lựa chọn phương pháp tiếp cận giảng dạy.
- Kết hợp kiến thức liên ngành như địa lý, lịch sử...
- Cung cấp thông tin; hướng dẫn học sinh về việc sử dụng TICE và Internet, kết hợp với sự hướng dẫn của giáo viên để thực hiện nhiệm vụ học tập.
- Có đáp án chuẩn, học sinh trả bài theo nhiều cách khác nhau, tranh luận được khuyến

khích (vì đây là một phương pháp tiếp cận giáo dục phù hợp với việc rèn luyện năng lực, sáng tạo), giáo viên tóm tắt nhận xét đánh giá học sinh trực tiếp hoặc văn bản.

- Giáo viên chủ động sắp xếp thời lượng theo thời gian biểu thuận lợi cho thực hiện từng loại bài tập. Có chương trình giới thiệu cho mỗi chủ đề trong hoàn cảnh nghiên cứu khác nhau, mà học viên là người được lựa chọn giáo viên phù hợp với từng nhóm làm việc.

Ví dụ về chương trình lớp 10 về *Nhà nước và pháp luật* - giáo viên có thể thiết kế giảng dạy theo ba chủ đề chính (**Bảng 2**) cho cấu trúc một năm học về *pháp luật và công lý*. Dựa vào từng chủ đề, giáo viên lựa chọn tổ chức trong phương pháp dạy học của mình bằng việc liên kết cân đối ba mươi phút hàng ngày trong giáo dục công dân tùy theo cách tập hợp mà các nhóm cho là thích hợp với họ.

Chủ đề 1: Luật pháp và cuộc sống trong cộng đồng

MỤC ĐÍCH	THỰC HIỆN
<p>Luật pháp, nhằm mục đích tôn trọng các quy định của cuộc sống cộng đồng, là phương thức để giải quyết hoặc hạn chế các xung đột và tổ chức hợp tác giữa người với người trong xã hội.</p> <p>Luật pháp hiện diện trong cuộc sống thường nhật của các công dân, có luật công (Hiến pháp, Luật Hành chính, Luật Ngân sách), tư pháp (Luật Dân sự, Luật Hình sự, Luật Thương mại, Luật Lao động).</p> <p>Mối quan hệ giữa pháp luật và xã hội ngày càng chặt chẽ và nhịp nhàng: xã hội ảnh hưởng tới phạm vi pháp luật, tạo biến chuyển, nhưng cũng cho thấy rằng pháp luật góp phần xây dựng sự thay đổi trong xã hội.</p>	<p>Chủ đề này được đề cập tới qua việc xem xét quyền và nghĩa vụ của học sinh trung học phổ thông trong cộng đồng giáo dục.</p> <p>Theo đó, từ hai hoàn cảnh nghiên cứu được lựa chọn trong các lĩnh vực sau:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Trong lĩnh vực công pháp (Luật Quốc tịch, Luật dành cho người nước ngoài,...); - Trong lĩnh vực Pháp luật Dân sự quyết định các quy định cho các cá nhân (kết hôn, hợp đồng hôn nhân, quyền cha mẹ, quyền sở hữu,...); - Trong lĩnh vực Pháp luật Lao động (hợp đồng lao động, luật biểu tình, lao động trẻ em).

Chủ đề 2: Công dân và pháp luật

MỤC ĐÍCH	THỰC HIỆN
Pháp luật tạo nên sự tự giác: thể hiện trong việc tôn trọng Hiến pháp; tự nguyện chấp hành pháp luật, tôn trọng pháp luật khi được pháp luật được ban hành và có hiệu lực.	Chủ đề này được giải quyết từ hai điều kiện: - Thứ nhất, dựa trên một đạo luật có hiệu lực tại nước Cộng hòa. - Thứ hai, giải quyết cuộc tranh luận chính trị xã hội hiện hành.

Chủ đề 3: Công dân và pháp lý

MỤC ĐÍCH	THỰC HIỆN
Pháp lý đảm bảo tôn trọng công bằng quyền công dân, nhằm mục đích bảo vệ, trừng phạt, phán quyết các xung đột.	Chủ đề này được thực hiện bởi cơ quan tư pháp.

Bảng 2: Ba chủ đề của chương trình pháp luật lớp 10

2.2. Vương quốc Anh

Chương trình giáo dục công dân của Anh gồm các nội dung: chính trị, pháp luật, đạo đức, môi trường, lịch sử, cộng đồng (giới tính, định hướng tình dục, chủng tộc, dân tộc, khả năng thể chất và tinh thần, niềm tin, tôn giáo...).

Xuất phát từ mục tiêu của chương trình giáo dục công dân là đào tạo công dân trở thành những chủ thể sống một cuộc sống an toàn, lành mạnh và đầy đủ, có trách nhiệm và đóng góp tích cực cho xã hội. Chính trị và pháp luật thông qua nền dân chủ và bộ máy nhà nước (chính phủ) cùng với pháp luật về quyền và trách nhiệm của công dân là nội dung cơ bản trong chương trình giảng dạy giáo dục công dân cho học sinh.

Từ mục tiêu trên, giáo dục pháp luật được tiếp cận theo những khái niệm cơ bản như Dân chủ và Công lý, Quyền và Trách nhiệm của công dân.

Về dân chủ và công lý. 1) Dân chủ là sự tham gia tích cực của công dân trong việc

đưa ra quyết định của chính phủ và tham gia bầu cử; 2) Công lý là nền tảng thiết yếu cho một xã hội dân chủ và vai trò của pháp luật trong việc duy trì trật tự và giải quyết xung đột; 3) Xã hội dân chủ, với những đặc trưng: dân chủ, công bằng, đa dạng, khoan dung, tôn trọng và tự do; 4) Vai trò của các công dân và quốc hội trong việc tổ chức chính phủ và những người cầm quyền.

Quyền và trách nhiệm. 1) Hiểu biết các loại quyền và nghĩa vụ khác nhau và sự ảnh hưởng của những quyền và nghĩa vụ này đến cá nhân và cộng đồng; 2) Vai trò của cá nhân, tổ chức và chính phủ có trách nhiệm đảm bảo các quyền công dân; 3) Sự cạnh tranh và xung đột giữa các quyền và việc ra các quyết định để bảo vệ lợi ích của nó.

+ *Phân phối chương trình.* Chương trình giáo dục công dân áp dụng dạy theo 8 lớp (từ 1 đến 8), trong đó giáo dục pháp luật được tập trung từ lớp 5 đến lớp 8.

Lớp 5: Tính năng của hệ thống chính trị và công lý.

Lớp 6: Các quyền công dân (từng vị trí xã hội, quốc tịch khác nhau).

Lớp 7: Tổng quan về các khái niệm quan trọng về công dân trong nền chính trị dân chủ, công lý, quyền và trách nhiệm.

Lớp 8: Chi tiết về các khái niệm quan

trọng về công dân trong nền chính trị dân chủ, công lý, quyền và trách nhiệm.

+ *Nội dung giảng dạy.* Nội dung bài học về:

- Quyền chính trị, quyền pháp lý, quyền con người, và trách nhiệm của các công dân. Trong đó, 1) *Các quyền chính trị*: bình đẳng, phổ thông đầu phiếu; 2) *Quyền con người*: quyền con người trong đó các quyền của trẻ em; các giá trị và các nguyên tắc là nền tảng của nhân quyền.

- Vai trò của hệ thống pháp luật và tư pháp và sự liên quan của hệ thống này với những người trẻ tuổi. Trong đó, *Hệ thống pháp luật và tư pháp* bao gồm: hệ thống tư pháp hình sự, sự khác biệt giữa công bằng hình sự và công bằng dân sự.

- Dân chủ nghị viện và chính phủ: vai trò của các đảng chính trị, hệ thống bầu cử, vai trò của chính phủ và phe đối lập, và quyết định của chính phủ.

- Các quy định về tự do ngôn luận và truyền thông.

- Các quyết định kinh tế.

+ *Phương pháp.* Để đạt được mục tiêu và nội dung bài học, giáo viên tổ chức dạy học cho học sinh theo các phương pháp sau:

- Tranh luận trong các nhóm và thảo luận toàn thể lớp.

- Làm việc độc lập và làm việc theo nhóm, tham gia vào các vai trò và trách nhiệm khác nhau.

- Tham gia vào các hoạt động công dân dựa vào trường học và dựa vào cộng đồng.

Các hoạt động công dân dựa vào cộng đồng: những hoạt động này khuyến khích

học sinh làm việc với những người ngoài cộng đồng nhà trường để giải quyết những vấn đề và quyết định thực tế. Các em có thể tham gia vào việc mời diễn giả vào trường học để làm việc với học sinh về các vấn đề quan tâm hoặc học sinh làm việc với những người khác ngoài khuôn viên trường.

- Tham gia vào các hành động cá nhân và tập thể ở các hình thức khác nhau, bao gồm cả việc ra quyết định và vận động.

Vận động: công việc này có thể giúp học sinh tìm hiểu làm thế nào để ảnh hưởng đến những người cầm quyền, tham gia vào việc ra quyết định và tham gia tích cực trong đời sống công cộng theo những cách thức an toàn, có trách nhiệm và trong khuôn khổ luật pháp.

- Làm việc với một loạt các đối tác cộng đồng tại những nơi có thể.

Những đối tác cộng đồng: các đối tác này có thể là các tổ chức tự nguyện hoặc các cơ quan nhà nước và tư nhân. Ví dụ, cảnh sát, quan tòa và Tòa án có thể hỗ trợ các công việc liên quan đến hệ thống pháp luật và công lý. Các hội viên hội đồng địa phương, các nghị sĩ (MP), các thành viên nghị viện châu Âu (MEP) có thể hỗ trợ công việc liên quan đến quốc hội, dân chủ và chính phủ.

- Sử dụng và giải thích các phương tiện truyền thông và công nghệ truyền thông quốc tế (ICT) khác nhau như là nguồn thông tin và như một phương tiện giao tiếp các ý tưởng.

Phương tiện truyền thông và công nghệ truyền thông quốc tế (ICT): sử dụng các phương tiện truyền thông khác nhau và công nghệ truyền thông quốc tế (ICT) để truyền đạt những ý tưởng, nâng cao nhận thức, vận động hành lang hoặc vận động cho các vấn đề; sử dụng và giải thích một loạt các nguồn thông tin trong suốt khóa học những yêu cầu và nghiên cứu; hiểu được các phương tiện truyền thông khác nhau đã đưa ra thông tin và hình thành nên ý kiến như thế nào. Học

sinh cần phải đánh giá mức độ, trình bày quan điểm cá nhân (hoặc ý kiến của nhóm hoạt động) về các sự kiện.

- Tạo ra các mối liên hệ giữa pháp luật với các môn học và các lĩnh vực khác của chương trình giảng dạy. Ví dụ liên hệ bộ môn lịch sử, địa lý...

Kiến thức Lịch sử, Địa lý: giúp học sinh xem xét bối cảnh lịch sử có liên quan để thông báo các vấn đề và các sự kiện công dân. Ví dụ như học sinh có thể xem xét sự di chuyển và định cư của các dân tộc Anh quốc theo thời gian và tác động của di cư đến sự đa dạng trong các cộng đồng cùng chung sống tại Anh ngày hôm nay.

2.3. Nhật Bản

+ *Mục tiêu.* Xuất phát từ mục tiêu khuyến khích phát triển cá nhân theo hướng thích ứng với thời đại và hướng tới sự phát triển xã hội, xu thế toàn cầu và tương lai bền vững. Mục tiêu của chương trình giảng dạy nhằm đạt 7 tiêu chí là: a. Phát triển tự do cá nhân; b. Văn hóa và thể giới; c. Tương lai "xã hội già hóa"; d. Thông tin đa dạng; e. Toàn cầu hóa; f. Mục tiêu phát triển xã hội; g. Hướng tới tương lai bền vững.

+ *Nội dung.* Chương trình giáo dục chính trị được áp dụng cho học sinh phổ thông gồm 03 nội dung: 1) Chính trị và cuộc sống; 2) Kinh tế và cuộc sống; 3) Hội nhập với cộng đồng quốc tế.

Giáo dục pháp luật được lồng ghép trong từng nội dung trên. Cụ thể, nội dung thứ nhất, các vấn đề được đặt ra và giải quyết như:

- Tôn trọng Nhân quyền và Hiến pháp Nhật Bản: Dân chủ; Bảo vệ nhân quyền cơ bản; Thực hiện đổi mới tư tưởng nhân quyền.

- Chủ quyền quốc gia: Nguyên lý và cơ chế chính trị dân chủ; Quốc hội; Chính phủ; Tòa án; Chính quyền địa phương.

- Chủ nghĩa hòa bình: Chủ nghĩa hòa bình và lập trường quốc tế của Nhật Bản.

+ *Phương pháp.* Chương trình giáo dục pháp luật gồm 22 tiết, học sinh học 01 tiết/tuần với phương pháp tổ chức dạy học chủ động và phù hợp từng nội dung của giáo viên như:

+ Giáo viên tổ chức học sinh học tập theo chủ đề.

+ Các hình thức tổ chức học tập: giáo viên cung cấp thông tin, giới thiệu nguồn cung cấp thông tin, dữ liệu, tài liệu để học sinh thu thập và tìm hiểu; tổ chức cho học sinh tiếp xúc với cá nhân, tổ chức có liên quan trong một số chủ đề; học sinh thực hiện khảo sát, điều tra, khám phá; thảo luận, báo cáo: thuyết trình hoặc viết tiểu luận.

+ Học sinh trình bày kết quả học tập bằng nhiều hình thức khác nhau phù hợp với phương pháp học tập mà học sinh đã lựa chọn.

+ Giáo viên đánh giá học sinh dựa trên báo cáo kết quả học tập của học sinh (để đánh giá thái độ học tập tích cực) và bài kiểm tra tổng hợp hết môn.

3. BÀI HỌC KINH NGHIỆM VÀ GIẢI PHÁP NÂNG CAO HIỆU QUẢ GIÁO DỤC PHÁP LUẬT CHO HỌC SINH Ở NƯỚC TA HIỆN NAY

3.1. Kinh nghiệm giáo dục pháp luật cho học sinh của các nước

- *Chương trình giáo dục pháp luật trong trường phổ thông ở các nước phát triển đặc biệt được chú trọng.* Chương trình giáo dục pháp luật là chương trình áp dụng với tất cả học sinh theo các các ban học khác nhau từ trung học cơ sở đến trung học phổ thông (phổ biến ở cấp học trung học cơ sở). Tùy từng quốc gia, chương trình có thể quy định ở lớp từng lớp, từng cấp học.

- *Trọng tâm của chương trình giáo dục pháp luật xoay quanh mối quan hệ giữa nhà nước (chính phủ) và công dân.* Nội dung môn học thường gắn liền với chính trị nhằm giải quyết các vấn đề về tổ chức và hoạt động của chính phủ, nền dân chủ thông qua pháp luật,

bầu cử, quyền và trách nhiệm của công dân, vai trò và hoạt động của cơ quan tư pháp đảm bảo hoạt động của chính phủ và quyền công dân được thực thi.

- *Chương trình giáo dục pháp luật thu hút được sự quan tâm cao của học sinh bởi nó gắn liền với quyền, trách nhiệm công dân - quyền và lợi ích của công dân trong xã hội mà tại đó sự thượng tôn pháp luật ngự trị.*

- *Phương pháp giảng dạy pháp luật gắn liền với thực tiễn, hình thức tổ chức học tập phong phú, linh hoạt phát huy tính chủ động, sáng tạo của học sinh.* Giáo viên chủ động lựa chọn hình thức tổ chức học tập cho học sinh, học sinh áp dụng nhiều hình thức học tập khác nhau như tìm hiểu, cập nhật thông tin từ thư viện, tiếp xúc với “người trong cuộc” như chính trị gia, nhà chức trách, thẩm phán, luật sư... khảo sát, kiểm tra thông tin từ địa phương, tổ chức thảo luận, tranh luận và tự đánh giá kết quả học tập (theo tiêu chuẩn - đáp án đúng) trên cơ sở đó xây dựng chương trình hành động của cá nhân.

- *Áp dụng linh hoạt thời gian biểu học tập bộ môn và các hình thức kiểm tra đánh giá học sinh.* Học sinh chủ động trong việc sắp xếp thời gian đăng ký học tập bộ môn phù hợp với kế hoạch học tập cá nhân. Hình thức kiểm tra đánh giá học sinh linh hoạt thông qua hoạt động học tập của các em, qua bài viết, tiểu luận hoặc thuyết trình.

3.2. Giải pháp nâng cao hiệu quả giáo dục pháp luật trong nhà trường phổ thông ở nước ta

Phân tích chương trình giáo dục pháp luật của các quốc gia có nền giáo dục phát triển như Vương quốc Anh, Nhật Bản, Cộng hòa Pháp cho thấy, từ vai trò tổ chức hoạt động dạy học của người thầy đến việc lựa chọn nội dung giáo dục theo chủ đề, kết hợp phương pháp và hình thức tổ chức gắn với thực tiễn, tạo điều kiện tốt nhất cho học sinh chủ động học tập, phát huy sự sáng tạo, khẳng định bản thân của các em,... đều có

thể thấy rõ mục tiêu mà các nhà làm giáo dục và chính phủ hướng tới.

Liên hệ với Việt Nam, để khắc phục thực trạng học sinh được đánh giá qua điểm số với kết quả khá - tốt nhưng học sinh chưa thực sự thấy được tầm quan trọng của pháp luật cũng như hiểu và vận dụng được pháp luật trong cuộc sống, thì việc đổi mới phương pháp và hình thức tổ chức dạy học hiện nay theo hướng tổ chức dạy học pháp luật của các nước phát triển là hợp lý và cần thiết.

Để tổ chức tốt học sinh học tập pháp luật, thay vì các tiết học trên lớp nặng về lý thuyết thì hướng tới tăng cường tổ chức cho học sinh hoạt động ngoại khóa, tìm hiểu thực tiễn, tiếp xúc với người trong cuộc...; các giờ học trên lớp thay vì nặng về thuyết trình của giáo viên thì chuyển sang tổ chức cho học sinh tham gia học tập tích cực bằng các hình thức thảo luận, hội thảo, hội thi...; và do đặc điểm của bộ môn có tính thực tiễn cao, trong quá trình tổ chức dạy học, giáo viên cần vận dụng nhiều nhất có thể những tình huống từ thực tiễn để làm rõ kiến thức pháp luật cho học sinh. Khi đó, người thầy trở thành “nhà tổ chức sự kiện học tập” chuyên nghiệp cho học sinh. Đối với tiết dạy học trên lớp, giáo viên phải thiết kế bài giảng với khối lượng kiến thức và các tình huống có thực hoặc giả định trong đời sống và tổ chức cho học sinh tham gia vào kế hoạch dạy học mà giáo viên đã xây dựng. Đối với tiết dạy học ngoài lớp, thì những vấn đề về thời gian, địa điểm, phương tiện, chi phí, điều kiện đảm bảo sự an toàn cho học sinh, liên hệ với cá nhân hay sự kiện mà học sinh cần tiếp xúc và tìm hiểu... sẽ được giáo viên lên kế hoạch chi tiết và tổ chức thực hiện theo kế hoạch đã lập.

Từ kiến thức pháp luật vững, chuyên nghiệp trong tổ chức dạy học phù hợp đặc trưng bộ môn, giáo viên sẽ tạo được sự hứng thú, sáng tạo và hiệu quả trong học tập pháp luật của học sinh qua giáo dục pháp

luật ở nhà trường. Học sinh không chỉ hiểu luật pháp mà còn vận dụng được kiến thức pháp luật, hình thành ý thức công dân, sống và làm việc theo pháp luật.

Thực hiện được theo hình thức tổ chức dạy học pháp luật nói trên là đi đúng việc đổi

mới phương pháp dạy học theo hướng tích cực, phát huy năng lực học sinh, nâng cao hiệu quả giáo dục, như tinh thần Nghị quyết 29-NQ/TW của Ban chấp hành Trung ương chỉ rõ.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Đảng Cộng sản Việt Nam (2013), *Nghị quyết 29 - NQ/TW ngày 4 tháng 11 năm 2013 về đổi mới căn bản, toàn diện giáo dục - đào tạo đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế*.
2. Sở Giáo dục - Đào tạo Thành phố Hồ Chí Minh (2015), *Báo cáo tổng kết năm học 2014 - 2015 và triển khai nhiệm vụ năm học 2015 - 2016*.
3. Sở Giáo dục - Đào tạo Hà Nội (2015), *Báo cáo tổng kết năm học 2014 - 2015 và triển khai nhiệm vụ năm học 2015 - 2016*.
4. MINISTÈRE DE L'ÉDUCATION NATIONALE - Arrêté du 21 juillet 2010 fixant le programme d'enseignement d'éducation civique, juridique et sociale en classe de seconde générale et technologique - NOR :MENE1019676A (Theo Nghị định ngày 21/7/2010 về chương trình giảng dạy giáo dục công dân, pháp luật, xã hội đối với bậc trung học phổ thông và công nghệ Bộ trưởng Giáo dục quốc gia Pháp - MENE1019676A).
5. www.qca.org.uk/curriculum: Citizenship Education - Secondary curriculum in UK.
6. <http://www.shimizushoin.co.jp/tabid/89/pdid/12/Default.aspx> (Chương trình giáo dục chính trị và pháp luật cho học sinh phổ thông của Nhật).

Ngày nhận bài: 06/11/2015. Ngày biên tập xong: 25/11/2015. Duyệt đăng: 02/12/2015